

Inhoudsopgave

Inleiding.....	03
I Cultuurhistorie	
Ia Plaatsing in tijd en ruimte.....	06
Ib Eigenaren en bewoners/gebruikers.....	09
II Architectuurbeschrijvingen	
IIa Architectuur, exterieur	
Volume A - een enkellaagse stal met schuur onder zadeldak met wolfseind.....	12
Volume B - een enkellaags woonhuis onder zadeldak met wolfseind.....	16
Volume C - een enkellaags volume onder platdak tegen de achterzijde van het woonhuis	19
IIb Architectuur, interieur	
Het woonhuis	21
De kelder	21
De begane grond	21
De zolder van het woonhuis.....	25
De vloering	26
De schuur	27
III Samenvatting, conclusies en adviezen	29
IV Externe en Interne waardestelling	33
Bronnen en literatuur	36
Colofon	37

Inleiding

De heer G. Bosmans van Crijns Rentmeesters B.V. in Someren verzocht ons op 9 september 2021 namens de heer Nico van den Broek een onderzoek uit te voeren naar de bouw- en cultuurhistorische waarden die van toepassing zijn voor het pand Kleine Voort 7 in Hilvarenbeek. Dit verzoek heeft de eigenaar gedaan omdat hij het complex wenst te splitsen in twee wooneenheden.

Het complex is door de gemeente Hilvarenbeek niet als Rijks- of gemeentelijk monument aangewezen. Volgens het huidige “Bestemmingsplan Hilvarenbeek “buitengebied”, vastgesteld in 2014, heeft het pand een agrarische bestemming met een dubbelbestemming Archeologie 3. De dubbelbestemming Archeologie 3 stelt regels bij werkzaamheden met een oppervlakte van meer dan 100 vierkante meter en 50 cm. diepte. De huidige eigenaar wenst het gebouw te splitsen en er twee woningen van te maken. Indien sprake is van splitsing van het gebouw zullen de provincie en de gemeente Hilvarenbeek om een onderzoek verzoeken, waaraan een bouw- en cultuurhistorische waardenstelling dient te worden toegevoegd. Daarmee kunnen de bouw- en cultuurhistorische waarden worden gewaarborgd.

De Verordening Ruimte Noord-Brabant stelt voor het wonen buiten bestaand stedelijk gebied:

“Het derde lid regelt twee andere uitzonderingen op de basisregel. Een bestemmingsplan kan voorzien in de vestiging van een of meer wooneenheden of in de splitsing daarvan in meerdere wooneenheden in cultuurhistorisch waardevolle bebouwing (waaronder karakteristieke boerderijen). Voorwaarde hierbij is wel dat met deze vestiging of splitsing het belang van het behoud of herstel van deze waardevolle bebouwing gediend is. Omdat het hier gaat om een kwaliteitsverbeterende ingreep kunnen de kosten van dit behoud of herstel onderdeel uitmaken van de landschapsinvesteringsregeling. Om welke cultuurhistorisch waardevolle bebouwing het gaat, bepaalt de gemeente zelf bij de voorbereiding en vaststelling van desbetreffend bestemmingsplan.”

Om nu te kunnen beoordelen of door de aanpassingen en verbouwingen monumentale waarden zullen worden verwijderd of aangetast, wordt door de gemeente gevraagd om een bouw- en cultuurhistorisch onderzoek in te dienen, alvorens een bouwvergunning te kunnen afgeven. De Welstandscommissie van de gemeente Hilvarenbeek zal vervolgens op basis van de bouw- en cultuurhistorische waarden die in het pand aanwezig zijn advies uitbrengen aan B&W van de gemeente, die beslist over een eventuele goedkeuring van ingediende bouwplannen.

Doel en begrenzing van het rapport

Met behulp van deze beschrijving en de daaraan toegekende bouwhistorische waarden kunnen de eigenaar en vervolgens ook de gemeentelijke instanties inzicht krijgen waar de kansen, maar ook de belemmeringen van aanpassingen van het in- en exterieur van de gebouwen van dit complex gevonden kunnen worden. Welke delen van gevels en daken en welke onderdelen van de ruimtes in het complex zijn waardevol en monumentaal en welke delen zijn indifferent, met andere woorden: kunnen met moderne ingrepen worden gewijzigd of zelfs verwijderd.

De resultaten van dit onderzoek laten zien welke waarden er zijn en op welke plaatsen deze waarden nog aanwezig zijn.

Vernieuwingen en verbouwingen gaan altijd ten koste van bestaande oude en jongere monumentale waarden. Daarmee verdwijnt immers veelal een deel van de bouwhistorie en die wordt dan vervangen door elementen, die vervolgens op termijn ook weer tot de bouwhistorische eigenschappen van het pand zullen gaan behoren.

Op basis van onze constatering in dit rapport geven wij een volledig beeld van de waardevolle elementen in en om dit complex. Dat zal leiden tot een waardering “hoog monumentaal”, “positief monumentaal” of “indifferent”. Daaruit blijkt dan of de boerderij als cultuurhistorisch waardevolle, karakteristieke boerderij kan worden aangeduid.

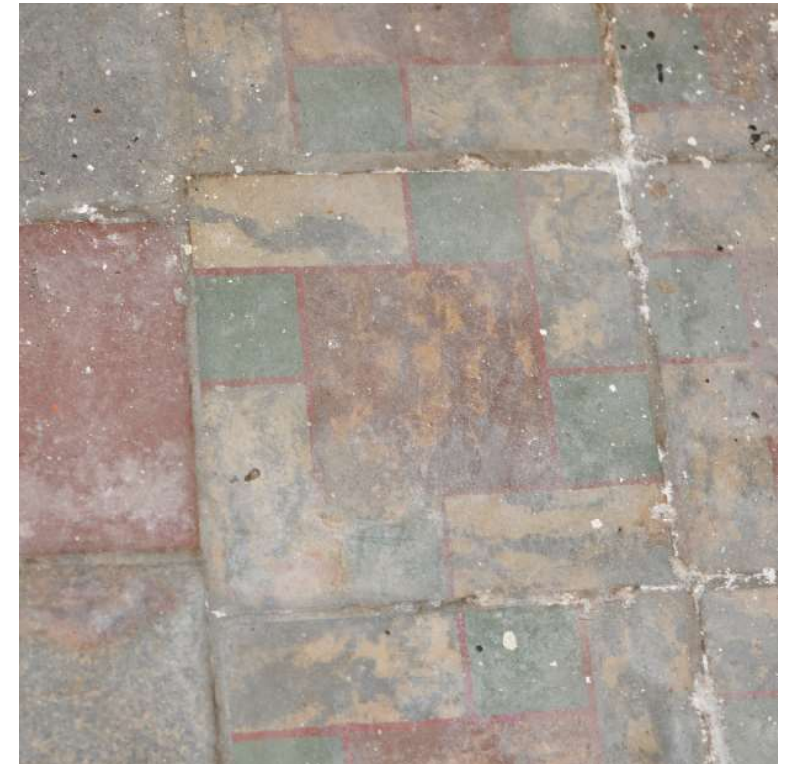
Tenslotte willen wij de familie Van den Broek hartelijk danken voor de assistentie, informatie en begeleiding die wij tijdens ons bezoek van hen ontvingen.

De opzet van dit rapport

In deel I wordt in het eerste onderdeel van de “Cultuurhistorie” in vogelvlucht de historie van de streek en de plaats beschreven. Dit verleden is de basis van de huidige bebouwde omgeving, die mede tot de waardering van dit pand leidt.

Vervolgens geven wij in het tweede deel van deel I de ons bekende bijzonderheden weer van de gebruiks- en bewonersgeschiedenis van de boerderij. Deze zijn gevonden in gemeentelijke archieven, in kadastrale leggers en in de beschikbare literatuur die wij van dit pand en de gemeente konden vinden. De doelstelling hiervan was om informatie over het eigendom te verkrijgen en te zien wanneer belangrijke bouwkundige wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Op de overige cultuurhistorische elementen, zoals de historisch gevormde structuur in het gebied, de historisch gegroeide infrastructuur, het historische groen en water en eventueel religieus erfgoed, die op deze locatie of in de onmiddellijke omgeving terug te vinden zijn en de waarden en invloed die hieraan kunnen worden toegekend, zullen wij zeer beperkt ingaan en we zullen ons hoofdzakelijk beperken tot de gebouwen op het perceel zelf.

Deel II, de architectuur, geeft een beschrijving van de gebouwen van dit agrarische complex. In het onderdeel “Architectuur, exterieur” hebben wij beschreven welke kenmerkende elementen in de zichtbare voor-, achter- en zijgevels van het pand en de bedrijfsgebouwen worden aangetroffen.

Waar nodig zal uitleg worden gegeven van kenmerkende zaken en zal eventueel een samenvatting worden gegeven.

Het onderdeel “Architectuur, interieur” geeft de beschrijving van de noemenswaardige elementen die in de onderdelen van het interieur van het woonhuis en de stal/schuur werden aangetroffen.

De gebruikte terminologie zal, indien noodzakelijk, zoveel mogelijk met woorden worden omschreven en met behulp van afbeeldingen worden verduidelijkt.

Deel III geeft een samenvatting weer van ons onderzoek en de conclusies die we op basis van de beschreven elementen over het exterieur en interieur van de bouwdelen kunnen trekken. Dit leidt vervolgens tot mogelijkheden die er zijn en belemmeringen die zullen optreden in geval van toekomstige bouwkundige aanpassing van de gebouwen of onderdelen daarvan, indien de eigenaar toestemming krijgt om de boerderij aan te passen naar twee adressen. Tevens zullen wij, indien mogelijk, ook aanbevelingen doen die naar onze mening de monumentwaardigheid van de boerderij in stand zullen houden of eventueel verhogen.

In deel IV, ten slotte, zal een externe en interne waardering worden opgesteld. Daar zal worden samengevat welke cultuur- en bouwhistorische waarden dit complex heeft.

Het bouwhistorisch onderzoek is uitgevoerd op basis van de richtlijnen die door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zijn gegeven.¹

Normaal gesproken wordt onder andere met behulp van tekeningen getoond, wat al via de beschrijvingen is verwoord. Helaas zijn van deze boerderij geen actuele plattegronden aanwezig, waardoor wij de waardestellingstekeningen niet hebben kunnen maken. Wel zijn onder de kop “Waardevolle elementen” de cultuurhistorisch waardevolle zaken op een rij gezet, die bij de beschrijving aan de orde kwamen en de monumentaliteit vertegenwoordigen.

1) “Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek”, (red. Leo Hendriks en Jan van der Hoeve, Den Haag 2009).

I Cultuurhistorie

Ia Plaatsing in tijd en ruimte

In de canon van Hilvarenbeek wordt de plaats Beke al in 1157 in een akte uit de abdij van Tongerlo vermeld. In dat jaar is de kerk van Hilvarenbeek een kapittelkerk geworden. Vanuit deze kerk werden kanunniken in de omgeving ingezet om missen te lezen. Zij zorgden ook voor onderwijs.¹ Ook in 1261 wordt de plaats Hilvarenbeek in een charter vermeld. Gerard Prentage, commandeur van het Duitse Huis in Luik, keurt de verkoop goed, die Hendrik, commandeur van Gemert heeft gedaan aan het klooster Postel betreffende goederen onder Lommel en Hilvarenbeek. De plaats wordt daarin opnieuw “Beke” genoemd. De plaatsnaam komt in latere aktes veel voor, bijvoorbeeld onder vermelding van de namen Bekum, Hildewarenbeecke en Hilvarenbeke. De deken van Hilvarenbeek wordt al in een akte van 14 augustus 1225 vermeld. De kerk van Sint-Petrus in Beek wordt al genoemd in een charter uit 1192.²

In de negentiende eeuw waren voornamelijk twee verklaringen voor de naam Hilvarenbeek in omloop.

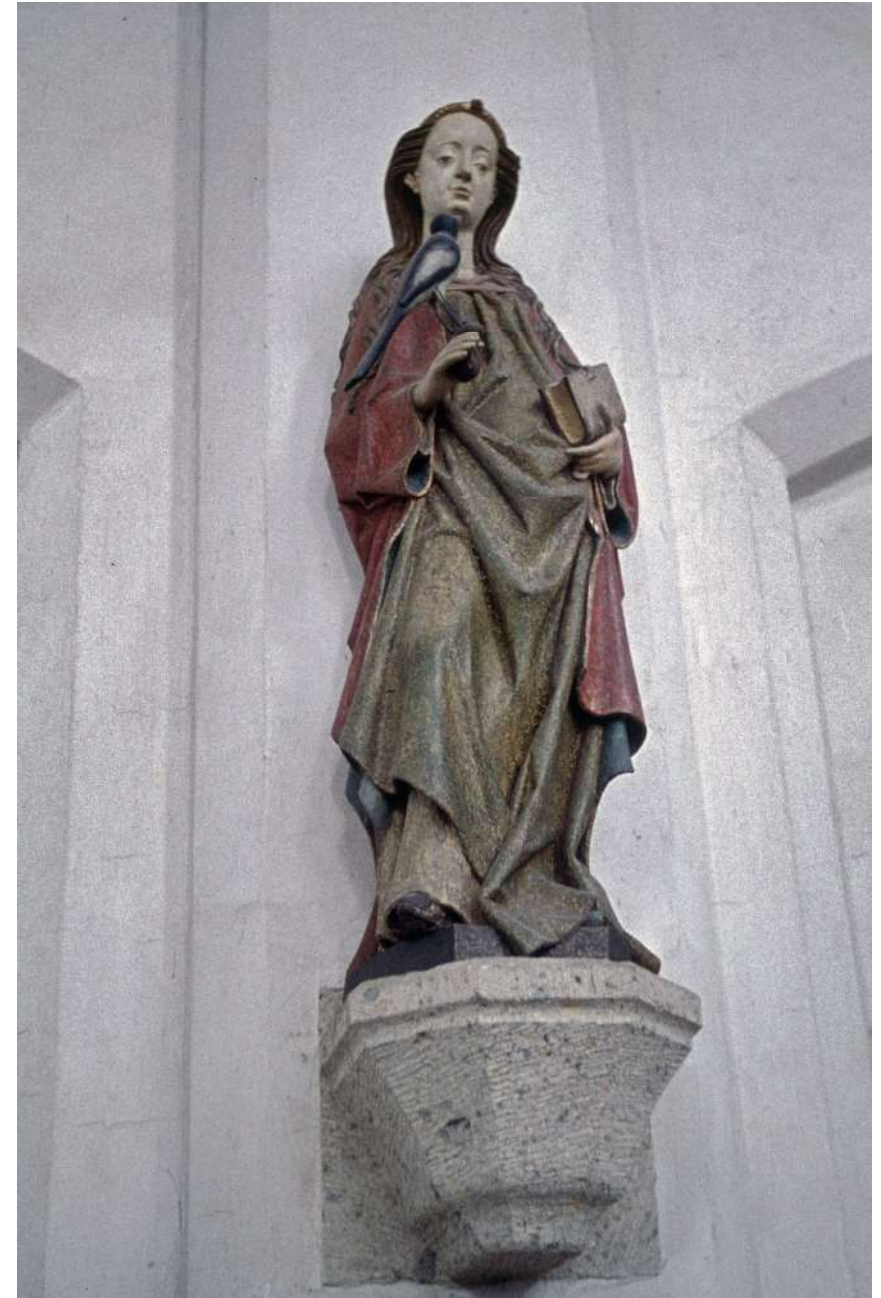
De kerk van Hilvarenbeek zou zijn gesticht door Hilvaris, een “pedissequa” (dienstmaagd) van de heilige Oda. Maar dat wordt tegengesproken door Augustinus Wichmans, die in Hilvarenbeek noch in 's-Hertogenbosch de vermelding van een feestelijke naamgeving of een relikwie van een heilige Hilvaris kon vinden. Ook in de talrijke geschriften over Sint-Oda wordt de naam van Hilvaris nooit genoemd.

Een tweede verklaring volgt uit de naam van Hilvaris als gravin van Rode, die in de 12e eeuw de kerk van Beek tot een collegiale kerk liet verheffen en de kerk in Rode liet bouwen.³

Het meest recente gedegen onderzoek is door Bas Aarts in 2016 gepubliceerd. Zijn conclusie daarin luidt:

Alles overziende kan ik me nog het beste vinden in de visie van Augustinus Wichmans uit 1632. De vier Hildewarissen die in verband worden gebracht met Hilvarenbeek en Sint-Oedenrode kunnen volgens die mening herleid worden tot een tweetal kandidaten, die een bescheiden kans maken op ‘erkenning’ als historische personen.

Allereerst is er de edelvrouwe (domina alias matrona), die – volgens de huidige inzichten – ergens in het begin van de elfde eeuw een belangrijke rol gespeeld kan hebben in verband met kerkelijke bouwactiviteiten in Rode, eventueel in Hilvarenbeek, en mogelijk ook bij de totstandkoming van de kapittels in beide plaatsen. Haar achtergrond kan gezocht worden in de familie van de heren van Rode, maar een ander en zelfs nog hoger adellijk milieu kan niet uitgesloten worden.

Op de tweede plaats is er de middeleeuwse heilige, die, aldus de meest kritische visie, verzonnen kan zijn om het dorp Beek meer aanzien te geven, maar van wie de gefragmenteerde overlevering toch voldoende hardnekkig is om haar bestaan niet geheel te kunnen uitsluiten. Toen men zich aan het einde van de dertiende eeuw een beeld ging vormen van deze heiligenfiguur, liep er al een groot aantal sporen door elkaar. Vanuit een niet meer begrepen relatie met Sint-Oedenrode ontstond een edele 'heilige hofdame', dienaar van Sint-Oda en gesitueerd in de achtste eeuw. Bij de beeldvorming over haar werden ook aspecten betrokken die eerder thuishoorden bij de matrona en domina uit later tijd. Die mistige heilige, naar wie Beek zich vanaf de veertiende eeuw ging noemen, kon door de kanunniken zelf nooit nader gedefinieerd worden. Achteraf gezien kan achter dit alles de vage herinnering schuilgaan aan de heilige Hereswind, die in Thorn behalve Hilsondis mogelijk ook Hildewardis genoemd werd. Deze weldoenster was immers in een ver verleden ergens onderweg tussen Gilze en Thorn – en misschien in Beek – gestorven, in afwezigheid van haar man en dochter. Het zou mooi zijn als na het succesvolle archeologisch bodemonderzoek in Sint-Oedenrode nu Hilvarenbeek eens aan de beurt zou komen. Kennis omtrent de oudste bouwphase van de kerk aldaar zou welkome nieuwe bouwstenen kunnen leveren voor de discussie rond de Hildewaris-problematiek en misschien zelfs na zo'n duizend jaar kunnen leiden tot een antwoord op onze vragen.⁴

De vrijheid Hilvarenbeek behoorde voor de helft aan de hertog van Brabant en voor de andere helft aan de bisschop van Luik. Hilvarenbeek was als een heerlijkheid verpand door de hertog van Brabant, maar omdat de “pondpenningen” slechts voor de helft werden terugbetaald, is het maar een halve heerlijkheid gebleven. De heer van Herlaer en ook de hertogen van Leefdael waren leenmannen van de plaats. Veel later, in de 15e eeuw, kregen de heren van Merode het gebied in leen, maar later bleef daar slechts een deel van over.

De kerk van Hilvarenbeek is gewijd aan Sint-Petrus en het oudste deel van de kerk zou nog uit de veertiende eeuw stammen. Volgens monumentenarchitecten Delfgouw is het huidige uiterlijk van de kerktoeren in 1500 verfraaid en in 1615 van een lantaarn voorzien.⁵

Hilvarenbeek is niet vrij gebleven van rampspoed. De beruchte Maarten van Rossum, een legeraanvoerder van de hertog van Gelre, dreigde de plaats te verwoesten als de inwoners zouden weigeren een som van 1400 guldens aan hem te betalen. Een jaar later herhaalde hij het dreigement en kreeg toen 1300 guldens uitbetaald.

Boven: het kasteel van Merode in Westerlo (België).

Rechts: de kerk van Hilvarenbeek met zijn bekende lantaarn in de top van de toren.

Ook in de Tachtigjarige Oorlog was Hilvarenbeek meermaals het centrum van het strijd-toneel. In 1583 verwoestten de Spanjaarden het gehele dorp. Meer dan 600 huizen en ook de kerk lagen al snel in as. De Staatse troepen verschenen in 1586 in het dorp, en na het dorp te hebben geplunderd, stalen zij al het vee van de boeren en voerden dat naar Holland.

De rampspoed werd ook weer in het begin van de achttiende eeuw gevoeld. Franse troepen plunderden Veldhoven, Oirschot, de Beerzen, Diessen en Hilvarenbeek. Een groot aantal boerderijen in het buitengebied werd platgebrand, omdat de eigenaren niet in staat waren om de financiële eisen van de Fransen in te willigen. In het dorp lukte dat de bewoners gelukkig wel! Maar pas nadat het dorp was leeggeplunderd. En de boeren waren gedwongen hun boerderijen weer op te bouwen.

Na de Franse tijd, toen Koning Willem I de touwtjes in handen had genomen, bleef Hilvarenbeek een zelfstandige gemeente. Het bleef echter onrustig totdat België zich had afgescheiden van de Nederlanden. De gemeente ontwikkelde zich langzaam van agrarisch dorp tot een plaats waar de industrie met onder andere een brouwerij, de sigaren- en schoenenindustrie en ook de middenstand steeds belangrijkere factoren werden. Dat had ook te maken met de aanleg van het Wilhelminakanaal bij Haghorst en de Biest en met de tramverbinding tussen Tilburg en Turnhout.

Ook het onderwijs werd steeds belangrijker.

In 1500 werd in het gehucht De Voort een 'steenen stocxken' met daarin een Mariabeeld geplaatst. Afgaande op een getuigenis die is opgenomen in het boek Brabantia Mariana van de Norbertijn Wichmans kwamen in de eerste decennia van de 17e eeuw koortslijders naar deze plek en vonden velen naar eigen zeggen baat bij

een bezoek aan het Mariabeeld. Na 1648, het precieze jaar is niet bekend, stopte de verering op deze plek, maar in de Hilvarenbeekse parochiekerk bleef een verering van O.L. Vrouw van De Voort bestaan. In 1938 werd, min of meer op de oude locatie, weer een kapel gebouwd die gewijd was aan O.L. Vrouw van De Voort.⁶

Het toponiem Voort komt al in archiefstukken uit de veertiende eeuw voor. Deze plaatsnaam stond vooral bekend als agrarisch gebied. De naam wordt verklaard als "voorde" een doorwaadbare plaats. In deze Brabantse streken lopen immers veel beekjes. De Roodloop stroomt van Gorp naar het natuurgebied De Vooren. De naam Kleine Voort is hier van toepassing. De Craenbraeck was de naam van een beek, die tegenwoordig Grote Voort heet. Pas in 1997 werd Diessen met Hilvarenbeek samengevoegd. Momenteel bestaat de gemeente uit zes kernen: (Baarschot, Biest-Houtakker, Diessen, Esbeek, Haghorst en Hilvarenbeek).

De kapel hierboven werd op De Voort gebouwd in 1938 en staat ongeveer op de locatie die in de Middeleeuwen het centrum van de verering was.

1) <https://www.canonvannederland.nl>.

2) Camps, 363, 201 en 139.

3) Brock, 284-286 en Schutjes, 590-592.

4) Volledige overname uit de pdf.Aarts, pdf.

5) Delfgouw website.

6) Letterlijk overgenomen van de Meertens website.

Ib Eigenaren en bewoners/gebruikers

Cornelis Stevens (1773/1774 - Hilvarenbeek, 1819) en diens broer Arnoldus Stevens (Hilvarenbeek, 1777 - aldaar, 1867) kochten in 1802 een boerderij aan de Voort met ten noorden daarvan de Bossche Baan en ten zuiden en ten westen daarvan de "Straat". Cornelis Stevens stierf in 1819 op 45-jarige leeftijd, waarna zijn broer Arnoldus als enige eigenaar overbleef.

Landmeter van de eerste klasse J.A. Knaap tekende in 1828 het eerste blad van sectie C van de gemeente Hilvarenbeek. De naam van deze sectie was 'De Voort'. Op perceelnummer 624 tekende hij een langwerpig gebouw met daarachter een kleiner langwerpig gebouw.

Deze foto toont de vooroorlogse situatie van de boerderij.

Bij de instelling van het kadaster in 1832 luidde de omschrijving van perceel C624 in de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel (OAT) "Huis, schuur en erf". Eigenaren waren op dat moment de Hilvarenbeekse bouwlieden (landbouwers) Arnoldus en Geertruida Stevens (Hilvarenbeek, 1802 - aldaar, 1876). Geertruida was een dochter van de in 1819 overleden Cornelis Stevens en zodoende dus een nicht van Arnold. Het gehucht waar deze langgevelboerderij en schuur in lagen, heette toentertijd 'Perenbroek'.

Arnoldus Stevens stierf in 1867, waarna zijn nicht Geertruida als enige eigenaresse overbleef. In 1875 werden landelijk nieuwe leggers in het kadaster geopend en werd de bestaande situatie opnieuw geïnventariseerd. "Perenbroek B163" werd het adres van de boerderij. De omschrijving luidde nog altijd "huis, schuur en erf".

Geertruida Stevens overleed in 1876, waarna de Hilvarenbeekse landbouwer Henricus van Trier (Hilvarenbeek, 1841 - aldaar, 1916) de nieuwe eigenaar werd. In 1879 liet Henricus de boerderij herbouwen. Na een ruiling in 1889 werd Henricus' oudere broer Nicolaas van Trier (Hilvarenbeek, 1830 - aldaar, 1892) eigenaar. Nicolaas overleed in 1892, waarna diens dochter, Maria A. van Trier (Hilvarenbeek, 1865 - aldaar, 1958) het eigendom overnam.

Maria trouwde in 1894 met Martinus van Kemenade (Oirschot, 1859 - Hilvarenbeek, 1901), die daarmee tevens eigenaar van de boerderij, de schuur en het erf werd. Na de dood van Martinus in 1901, namen diens weduwe en drie kinderen het eigendom over. Inmiddels noteerde het kadaster "De Voort" als plaatsbepaling van de boerderij.

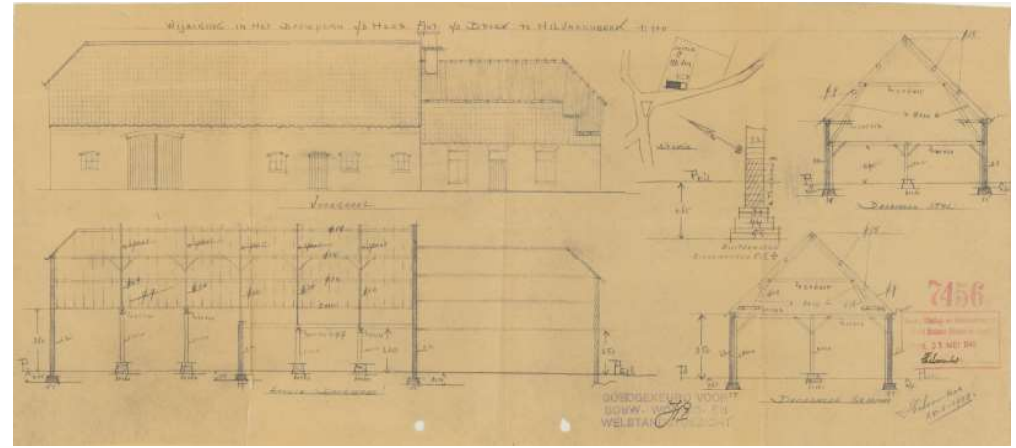
De kadastrale minuut uit 1828 met de voorganger van De Voortse Hoeve op perceelnummer 624.

Antonius van den Broek

De Hilvarenbeekse landbouwer Antonius van den Broek (Hilvarenbeek, 1899 - aldaar, 1985), getrouwd met een dochter van Martinus van Kemenade, verwierf de boerderij, de schuur en het erf in 1934.

In 1947 bouwde Van den Broek een stal op het erf van de boerderij. Een kippenhok en een kapschuur werden een jaar later gebouwd. In datzelfde jaar 1948 werden de bestaande stal en schuur van de langgevelboerderij verbouwd. Twee jaar later werd het woonhuisgedeelte van de boerderij gesloopt en opnieuw opgebouwd. Bouwkundig Bureau Heerkens uit Tilburg stond daarbij garant voor het ontwerp van de nieuwbouw.

Boven: de bouwtekening uit 1948.

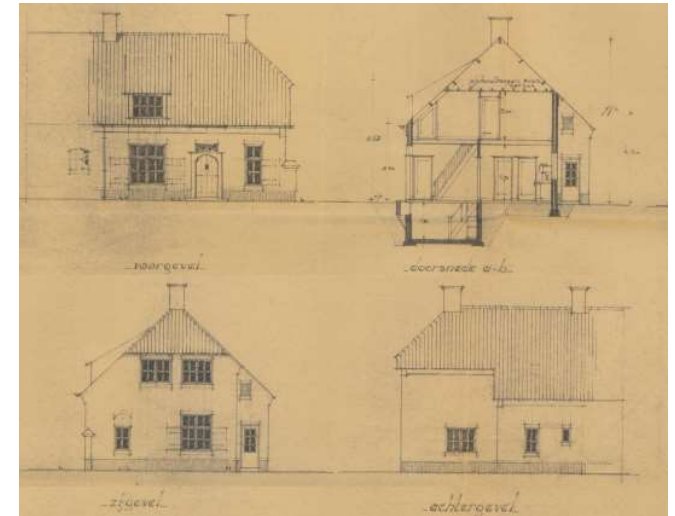

Een open veldschuur werd in 1956 mogelijk linksachter de boerderij gebouwd. Het is echter niet zeker of deze bouw doorgegaan is. De Hilvarenbeekse landbouwer Henricus J. van den Broek (1941 - 2020) werd in 1962 eigenaar van de panden en het erf. Datzelfde jaar liet hij de bestaande varkensstal direct achter de boerderij aan de noordzijde vergroten. In 1966 werd een aanbouw gerealiseerd. Onbekend is om welk bouwdeel het hier ging.

Links: op deze foto, die in of kort na 1950 is gemaakt, is het venster links met het kenmerkende hoge bakstenen boogveld goed herkenbaar.

Rechts: de bouwtekening uit 1949 laat de nieuwbouw van het woonhuisgedeelte zien.

Hieronder: op deze kadastrale leggers zijn de wijzigingen in 1948 en 1950 vastgelegd.

de Vocht C 624	huus hofstede	930 25	232	54	d/1949 Verkoop 4147 11 4147 35
	2/30	95670	21696	010 97	d/1948
de Vocht C 624	huus hofstede	0930 25	232	69	d/1951 Sluipingen 4147 32 4147 36
	2/32	101460	22626	1906 112	d/1949
id. C. 624	huus hofstede	0930 25	232	129	d/1960 Verkoop 4147 37 id 35.5772 4

De drie generaties Van den Broek rond 1985.

Inmiddels had het complex het adres Kleine Voort 3 gekregen. Twee jaren later vonden een gedeeltelijke vernieuwing en een stichting van een nieuw gebouw plaats. De stichting betrof een stal met bergruimte, die op de plaats van de open veldschuur uit 1956 werd gerealiseerd. Of de open veldschuur hiervoor is afgebroken, of dat deze nooit gebouwd is, is niet duidelijk. In ieder geval was F. van Gemert uit Hilvarenbeek verantwoordelijk voor het ontwerp van deze stal met bergruimte. Ook in 1970 werd een nieuw gebouw op het perceel gerealiseerd. Het is echter onbekend welk gebouw het betreft. Mogelijk gaat het om

een diep gesitueerde stal rechts van de boerderij, die tegenwoordig alweer verdwenen is.

In 1973 werd direct achter de stal met bergruimte uit 1968 een forse en langwerpige stal gebouwd, naar een ontwerp van Studio Van Hees uit Hilvarenbeek. In 1976 werd de varkensstal achter de boerderij gesloopt en vervangen door een nieuw volume. Een architect van Bouwburo Cehave nv uit Veghel ontwierp een kraamopfokstal die in 1984 direct achter de diep gesitueerde stal, rechts van de boerderij werd gerealiseerd. Tevens ontwierp deze architect een werktuigenloods, direct links van de boerderij, die eveneens in 1984 werd gebouwd. Vermoedelijk is in deze periode ook de woonkamer vergroot met een bouwdeel en is de stal omgebouwd tot woonruimte.

Ons onderzoek in het kadaster stopt in 1990 toen de papieren leggers worden gedigitaliseerd. Op dat moment was Henricus van den Broek hier nog altijd eigenaar. Een ondergrondse drijfmestput werd in 1992 links achteraan op het perceel gebouwd door Aannemersbedrijf J. Mulders uit Moergestel, naar een ontwerp van Cehave uit Veghel. Tevens werd dat jaar achter de werktuigenloods uit 1984 een vleesvarkensstal gebouwd, wederom naar een ontwerp van een architect van Bouwburo Cehave nv uit Veghel.

Rond 1991/1992 was Nicolaas C.Q. 'Nico' van den Broek (Hilvarenbeek, 1968) de eigenaar van landbouwbedrijf De Voortse Hoeve geworden, het biologische varkensbedrijf, dat tegenwoordig het huisnummer 7 heeft. Het woonhuisgedeelte van de boerderij werd in 1997 verbouwd.

In of na 2009 heeft Van den Broek de vensters op de begane grond van het woonhuis vervangen door nieuwe houten exemplaren met dubbel glas. De meeste gebouwen op het perceel zijn in 2021 gesloopt, met uitzondering van de boerderij zelf, de werktuigenloods uit 1984 en een modern gebouw achter de boerderij.

Anno 2021 zijn er plannen om de boerderij in twee wooneenheden te splitsen. Op dat moment is Nico van den Broek nog altijd eigenaar.

De werktuigenloods uit 1984.

De werktuigenloods, direct links van de boerderij, die eveneens in 1984 werd gebouwd. Vermoedelijk is in deze periode ook de woonkamer vergroot met een bouwdeel en is de stal omgebouwd tot woonruimte.

Het moderne volume achter de boerderij.

II Architectuur

II a Architectuurbeschrijving exterieur

Het complex van boerderij 'De Voortse Hoeve' kan voor de duidelijkheid in een vijftal logische volumes worden onderverdeeld:

volume A - een enkellaags woonhuis onder zadeldak met wolfseind uit 1950

volume B - een enkellaagse stal met schuur onder zadeldak met wolfseind uit 1948

volume C - een enkellaags volume onder platdak tegen de achterzijde van het woonhuis uit ca. 1980

volume D - een deels open enkellaagse werktuigenschuur onder asymmetrisch zadeldak uit 1984

volume E - een enkellaags volume onder zadeldak uit 1976

Alleen de volumes A, B en C worden hier beschreven en gewaardeerd. De overige volumes behoren niet tot de boerderij en zijn te jong en worden door ons daarom als indifferent gewaardeerd.

Volume A, algemeen

De gevels van volume A zijn opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode machinale bakstenen in een halfsteens verband. Er is geen sprake van plinten of trasramen.

Volume A, voorgevel

De voorgevel van volume A is een enkellaagse lijstgevel. Uiterst links loopt een kunststof regenpijp langs de gevel naar beneden. Direct links hiervan, op de hoek met het stalgedeelte in volume B, bevindt zich een ventilatieopening in de gevel.

De voordeur staat in het midden van de gevel. Het betreft een entreepartij die vermoedelijk op het einde van de twintigste eeuw, mogelijk in 1997 is geplaatst. Het onderste deel van de deur is voorzien van licht gekromde verticale delen, met aan weerszijden daarvan een kraal.

Het bovenste deel van de houten voordeur bevat een ruit met figuurglas, type niagara blank, die in de linker- en rechterbovenhoek is voorzien van een kwartholprofiel met een bandje.

De deur bevat een koperen deurknop en sleutelplaatje. Boven de deur een enkelruits bovenlicht van hetzelfde figuurglas als in de deur. Deur en bovenlicht zijn gevat in een houten kozijn, waarvan de stijlen rusten op een grani-to drempel met korte deurneuten. Het deurkozijn is onderdeel van een groter raamwerk, waartoe ook twee smalle, langwerpige zijramen van figuurglas en een vierkant bovenraam van figuurglas behoren. Deze staan links van de deur en het bovenlicht. In het bovenste langwerpige zijraam is aan de bovenzijde een ventilatierooster geplaatst. De linker- en rechterstijl van het gehele raamwerk zijn voorzien van een houten kraal.

De strook met ramen aan de linkerzijde loopt niet door tot het grondniveau, maar tot zo'n twintig centimeter daarboven. Onder de onderdorpel is een schuin geplaatste raamdorpel van lichtbruine geglaazuurde hardgebakken tegels aangebracht. De entreepartij wordt aan de bovenzijde overspannen door een rollaag van drieklezoren. Aan de

voeging hiervan is te zien dat de entree niet origineel is, maar van een relatief recente datum is.

Direct rechts van de voordeur is een verticale, gebosseerde keramische brievengleuf aangebracht. Deze dateert nog van 1950 en bevat een figuratie met rechthoeken die doet denken aan de tijd van de art deco. Onder de gleuf, die inmiddels met beton is dichtgezet is in reliëf een posthoorn en daaronder de letters "POST" aangebracht. Direct boven de brievengleuf is een zogenaamde 'bescherm-tegel' aangebracht in de vorm van een gekleurd keramisch reliëf met Maria en kind. Het hoofd van

Maria wordt omringd door een geelkleurig aureool. Dergelijke tegels werden tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog op huizen geplaatst om bescherming te vragen tegen oorlogsgeweld

of uit dankbaarheid voor de genoten bescherming van Maria tijdens de oorlog. De beschermte-gel is aan de onderzijde gesigeneerd door "CH. GRIPS". Charles J.E.M. Grips (Vught, 1907 - 's-Hertogenbosch, 1955) was een Nederlandse beeldhouwer en schilder. Hij ontwierp voornamelijk religieuze kunst.

Rechts van de entree een rechthoekig houten venster dat van 2009 of later dateert. Het venster bevat een vierruits onderraam en een tweeruits bovenraam. Beide worden door een tussendorpel van elkaar gescheiden. Onder het venster een schuin geplaatste raamdorpel van lichtbruine geglaazuurde hardgebakken tegels, boven het venster een rollaag van drieklezoren die nog uit 1950 stamt.

Links van de entree een vergelijkbaar venster als rechts, echter dubbel. Het betreft hier dus een houten kruisvenster van 2009 of later. Met twee vierruits onderramen en twee tweeruits bovenramen. De afwerking met de raamdorpel en rollaag is gelijk aan het venster rechts.

De bovenste halve meter van het metselwerk is in een latere fase met een donkere voeg gevoegd. Het dak boven de gevel heeft een geknikte dakvoet, waaruit blijkt, dat de bovenste halve meter van het metselwerk in een latere fase met een donkere voeg is toegevoegd. Waarschijnlijk is dit in 1997 gebeurd, toen de zolder voor bewoning werd ingericht. Rechts bovenaan in de gevel een getrapte bakstenen schouder. De gevel wordt aan de bovenzijde beëindigd door een rollaag. De overstekende houten dakvoet wordt ondersteund door houten klossen. Hierboven een zinken mastgoot.

Volume A, rechterzijgevel

De rechterzijgevel van volume A is een geknikte wolfgevel.

Links op de begane grond staat een klein, rechthoekig, houten vierruits venster dat uit 2009 of later dateert. Onder het venster een schuin geplaatste raamdorpel van lichtbruine, geglaazuurde hardgebakken tegels, die ouder dan 2009 is.

Op zo'n halve meter boven het venster is een originele halfsteense segmentboog aangebracht. Ook origineel uit 1950 daterend is het hoge boogveld dat is opgevuld met een siermetselwerk in een verticaal wijzend keperverband van baksteenkoppen en klezoren.

In het midden op de begane grond eenzelfde venster als links van de voordeur in de voorgevel. Ook dit venster dateert uit 2009 of later. De raamdorpel en de rollaag zijn ouder.

In het rechterdeel van de gevel, op de begane grond, zijn klezoren in het metselwerk toegepast.

Op het niveau van de zolder zijn twee houten tweelichtvensters aangebracht. Deze dateren van vóór 2009. Elk venster bevat twee vierruits ramen die naar buiten toe geopend kunnen worden. Tussen beide ramen is een smalle houten middenstijl aangebracht. Onder elk venster de gebruikelijke raamdorpel. Boven elk venster een steense rollaag. Al het metselwerk ter hoogte van de rollagen is gevoegd met donker cement.

Naast en tussen de rollagen wordt de gevel beëindigd door een halfsteense rollaag, eveneens met donker cement gevoegd. Deze rollaag loopt door in de schuine zijden van de wolfgevel.

Links en rechts op het niveau van de borstwering van de zolder zijn getrapte schouders aangebracht. Het licht uitstekende wolfdak wordt ondersteund door houten klossen en is in de schuine zijden voorzien van geknikte houten windveren.

In de top van de gevel is onder het wolfeind een zinken mastgoot als wolfeindgoot geplaatst. Links loopt een kunststof regenpijp vanuit de wolfeindgoot naar het voorste dakschild.

Volume A, achtergevel

Van de achtergevel van volume A is alleen de bovenste rand en een smal gedeelte rechts zichtbaar. Het overige deel van de gevel is bebouwd met volume C. Uiterst rechts in de gevel loopt een kunststof regenpijp langs de gevel naar beneden.

Direct links van de regenpijp in het smalle rechterdeel van de achtergevel is een klein, enkelruits houten toiletvenster aangebracht. Onder dit venstertje de gebruikelijke raamdorpel, boven het venster een rollaag van drieklezoren.

In het metselwerk boven het toiletvenster zijn twee kleine, metalen ventilatieroosters aangebracht.

Het rechterdeel van de achtergevel is in een latere fase, mogelijk in 1997, iets verhoogd en voorzien van een houten dakvenster. De bovenste strook boven het linkerdeel van de achtergevel is voorzien van een trespa beplating. De overstekende geknikte dakvoet wordt ondersteund door houten consoles.

Volume A, dak

Het wolfdak van volume A is belegd met rode, gesmoorde verbeterde holle dakpannen, die mogelijk nog uit de bouwtijd (1950) stammen. Op de nok tussen het woonhuis en het voormalige stalgedeelte staat een eenvoudige bakstenen schoorsteen, opgebouwd in schoon metselwerk van rode bakstenen in een halfsteens verband.

Links in het voorste dakschild is in 1950 een klimmend dakvenster aangebracht. Aan de voorzijde daarvan drie houten vierruits ramen die uit 1997 stammen. De dubbel gegolfde vleugelstukken zijn nog origineel. De overstekende houten dakrand aan de voorzijde wordt ondersteund door houten klossen. De wangen van het dakvenster zijn beschoten en worden beëindigd door een overstekende houten dakrand, eveneens ondersteund door houten klossen met daarboven rode, gesmoorde gevelpannen. Op het lessenaarsdak van het dakvenster liggen dezelfde dakpannen als elders op het pand.

Rechts in het achterste dakschild staat een dakvenster. Dit dateert waarschijnlijk uit 1997 en loopt door in de achtergevel, waarvan het metselwerk daartoe iets is verhoogd. Links in het dakvenster een verlaagde glashoutdeur, rechts daarvan een houten raamwerk met drie rechthoekig-staande enkelvoudige ruiten. Onder deze ruiten een schuin geplaatste raamdorpel van lichtbruine, geglaazuurde hardgebakken tegels. Boven de ramen een zonwerend knikarmscherm. Op elk van beide stijlen links van de deur en rechts van de ramen is een zeer smalle, verticale trespaplaat aangebracht. De overstekende houten dakrand is voorzien van een zinken mastgoot. Vanuit deze goot loopt een zinken regenpijp links van het dakvenster naar beneden. De wangen van het dakvenster zijn voorzien van een trespapbeplating, afgetopt met

een houten windveer met daarop rode, gesmoorde gevelpannen.

Rechts boven het dakvenster is in het achterste dakschild een klein dakraam opgenomen.

Volume B, algemeen

De gevels van volume B zijn opgebouwd in schoon metselwerk van lichtrode machinale bakstenen in een halfsteens verband. Er is geen sprake van plinten of trasramen.

Volume B, voorgevel

De voorgevel van volume B is een enkellaagse lijstgevel. Zowel uiterst links als uiterst rechts loopt een kunststof regenpijp langs de gevel naar beneden.

In het midden van de gevel staan twee nagenoeg vierkante betonnen stalramen. Elk stalraam bevat twee, door een betonnen middenstijl gescheiden ruiten. Onder elk stalraam een horizontale ventilatiegolf, waaronder een betonnen dorpel. Elk raam wordt overspannen door een halfsteense rollaag. De ramen zijn niet origineel, maar dateren uit een latere fase. Dat is zichtbaar aan het verstoorde voegwerk onder de ramen en in de rollaag erboven. Ook rechts in de gevel twee van dergelijke stalramen. Tussen het rechterstalraam en de regenpijp rechts steekt een korte metalen afvoerpijp recht uit de gevel. Tussen de twee middelste stalramen en de twee stalramen rechts staat een getoogde houten loopdeur, voorzien van metalen gehengen en een klinkslot.

Links is in het metselwerk een functieloze duim aanwezig, die vermoedelijk de originele loopdeur op deze plek heeft gedragen. Boven de deur een dubbele halfsteense segmentboog.

Links van de twee middelste stalramen staat een forse dubbele houten deeldeer in de gevel. Ook deze deuren zijn voorzien van metalen gehengen. Boven de deuren een betonnen latei met oren. Op driekwart hoogte van de gevel zijn oorspronkelijk vijf smalle, langwerpige staafankers in de gevel aangebracht. Deze hebben een groene patina gekregen en bevatten een oog met afgeronde hoeken. De ankers verschillen op detailniveau van elkaar. Zo zijn er ankers met aan beide uiteinden een andreaskruis,

waarbij aan de binnenzijde van elk andreaskruis een dubbele lijn is ingekerfd en aan de buitenzijde een enkele lijn. Ook is er een anker met aan beide zijden dubbele lijnen en dan is er nog een anker zonder kruisen en zonder lijnen.

Eén baksteenlaag, hoog in de gevel bevat donkere, gesinterde bakstenen, de zogenaamde 'misbaksels'. De bovenste baksteenlagen van de gevel hebben donkere voegen.

De gevel wordt beëindigd door een halfsteense rollaag. Hierboven steekt het zadeldak voor een klein deel uit. De onderzijde is beschoten en wordt gedragen door rechthoekige houten klossen, met aan de voorzijde een kwarthol profiel. Een zinken mastgoot is over de gehele breedte van de gevel aangebracht.

Volume B, linkerzijgevel

De linkerzijgevel van volume B is opgebouwd als een enkellaagse wolfgevel. Ongeveer in het midden van de gevel is op de begane grond een nagenoeg vierkant betonnen stalraam geplaatst. Een betonnen middenstijl scheidt het raam in twee ruiten. Onder het raam geen ventilatiegleuf, wel een betonnen dorpel.

In de schuine zijden van de gevel zijn gordingankers opgenomen. Deze lijken veel op de ankers in de voor-gevel, maar hebben een zwarte patina en aan beide zijden andreaskruisen met dubbele lijnen. De schuine zijden van de gevel worden afgetopt door cementranden. Onder het wolfeind een zinken bakgoot als wolfeindgoot.

Volume B, achtergevel

De achtergevel van volume B is weer een enkellaagse lijstgevel. Zowel uiterst links als uiterst rechts loopt een kunststof regenpijp langs de gevel naar beneden.

In het linker- en middelste deel van de gevel staan in totaal drie betonnen stalramen, vergelijkbaar met de ramen in de voorgevel. Deze bevatten wel de ventilatiegleuven, maar niet de halfsteense rollagen erboven. Links in de gevel, direct rechts van de linkerregenpijp staat een moderne, houten loopdeur. Deze is gevat in een houten kozijn waarvan de stijlen rusten op een betonnen drempel met korte deurneuten. Rechts in het metselwerk zijn nog de twee duimen zichtbaar die de oorspronkelijke loopdeur op deze plek droegen. Boven de deur een betonnen latei met oren.

Tussen het linker- en het middelste stalraam heeft oorspronkelijk een lage dubbele deur in de gevel gestaan. Aan beide zijden zijn in het metselwerk nog twee duimen zichtbaar die herinneren aan deze deuren. In een latere fase zijn de deuren verwijderd en is in het rechterdeel eenzelfde

houten loopdeur als links geplaatst. Links hiervan is de gevel dichtgezet met een horizontaal houten beschot.

Onder dit beschot is een plint in schoon metselwerk van lichtrode bakstenen in een halfsteens verband opgemetseld. Boven het beschot en de deur is nog de originele betonnen latei met oren aanwezig. In het metselwerk hierboven zal een luik gestaan hebben. Dat is in een latere fase dichtgemetseld met oranjeroze bakstenen in een halfsteens verband. De halfsteense rollaag onder dit metselwerk is nog origineel.

Rechts van het middelste stalraam staat een ouder type houten loopdeur met metalen geheng en een klinkslot. Deze deur heeft geen functie meer. De opening achter de deur is in een latere fase dichtgezet.

Rechts in de gevel een dubbele houten deeldeer, vergelijkbaar met de set in de voorgevel. Zowel links als rechts van de deuren is een metalen haak aan de gevel bevestigd die de deuren open kunnen houden. Ook boven deze deuren een betonnen latei met oren.

Zowel links als rechts van de dubbele deuren is een staafanker in de gevel aangebracht. Het gaat om vergelijkbare ankers als in de voorgevel. Beide ankers zijn voorzien van andreaskruisen en dubbele lijnen. Het linkeranker heeft een groene patina, het anker rechts een zwarte patina. Ook aan weerszijden van de lagere dubbele deuren heeft een muuranker in de gevel gestaan. Deze zijn echter afgebroken aan de buitenzijde.

Het zadeldak steekt aan de bovenzijde van de gevel voor een klein deel uit en wordt daar ondersteund door eenvoudige houten klossen. Een zinken mastgoot is over de gehele breedte van de gevel aangebracht.

Volume B, dak

Het zadeldak van volume B bevat boven de linkerzijgevel een wolfeind. Het dak is belegd met rode, gesmoorde verbeterde holle dakpannen. Links in het achterste dakschild zijn twee moderne Velux dakramen opgenomen.

Op het nokeinde boven het wolfeind is een geprofileerde betonnen piron geplaatst.

Volume C, algemeen

Volume C is rond 1980 tegen de achtergevel van volume A gebouwd als vergroting van de woonkamer. Het volume heeft drie enkellaagse lijstgevels die zijn opgetrokken in schoon metselwerk van orangerode machinale bakstenen in een halfsteens verband. Plinten of trasramen ontbreken ook hier. Alleen in het midden van de gevel is geheel onderaan een halfsteense rollaag zichtbaar waarvan de functie niet duidelijk is. De drie gevels worden afgetopt door een zinken kraal.

Links in de brede achtergevel staat een modern, rechthoekig-liggend houten venster met twee vierruits stolpramen. Onder het venster een rechte raamdorpel van bruine, geglaazuurde, hardgebakken tegels. Boven het venster een steense rollaag. Rechts in deze gevel een moderne glas-houtdeur, gevat in een houten kozijn waarvan de stijlen rusten op een betonnen drempel met korte deurneuten. Boven de deur een rollaag van drieklezoren.

Centraal in de noordwestelijke gevel staat een rechthoekig-liggend houten enkelruits raam. Onder dit raam een rechte raamdorpel van bruine, geglazuurde, hardgebakken tegels. Boven het raam een halfsteense rollaag.

Linksonder het raam een aluminium ventilatierooster en links boven het raam is een lange metalen buis tegen de gevel bevestigd. De functie ervan is niet duidelijk.

In de korte zuidoostelijke gevel, die doorloopt in de rechterzijgevel van volume A, staat een dubbele glas-houtdeur. De deuren zijn gevat in een houten kozijn waarvan de stijlen rusten op een betonnen drem-pel met korte deurneuten. Boven de deuren een rollaag van drieklezoren.

Rechts in de gevel loopt een kunststof regenpijp naar beneden. Direct links hiervan is bovenaan in de gevel eenzelfde metalen buis aangebracht, als in de tegenoverstaande gevel.

II b Architectuurbeschrijving interieur

Het woonhuis

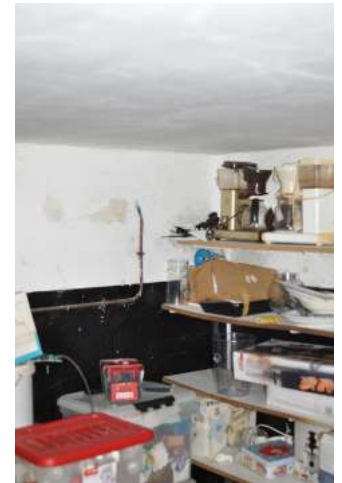
De kelder

Via de woonkamer van het pand kan de kelder onder het pand worden bereikt. In de huiskamer staan naast elkaar twee paneeldeuren met een groot onderpaneel en een klein bovenpaneel. De ene deur leidt naar de gang en de voordeur, de andere naar de kelder.

De open houten trap naar de kelder ligt onder de trap die naar de bovenverdieping leidt. Aan de zijde van de binnenmuur heeft deze trap houten wangen, aan de kant van de kelder zelf is deze met een houten beschot afgescheiden en beveiligd met een eenvoudige ronde trappleuning. Op de vloer van de kelder staat een eenvoudige houten trappaal.

De keldervloer is belegd met meerkleurige hardgebakken tegels in een geometrisch patroon. Mogelijk zijn deze tegels nog afkomstig uit de boerderij die hier in 1879 werd herbouwd. Tegen de keldermuren bestaan de tegels uit hardgebakken gekleurde imitatietegels. De muren zijn gepleisterd. Het plafond van de kelder bestaat uit één of meer betonplaten die eveneens gepleisterd zijn. Een van de hoeken van deze kelder is met een gepleisterde bakstenen pijler versterkt.

De begane grond

Algemeen

Na een verbouwing en nadat een aanbouw aan de achterzijde van de boerderij was gerealiseerd, zijn de functies van de huiskamer, de keuken en de berging gewijzigd. Ook is later de stal verbouwd en gewijzigd in een grote verblijfsruimte. Daarom worden deze stal en de zolder daarboven nu door ons tot het woonhuis gerekend. De vloeren van de ruimtes op de begane grond in het woonhuis zijn bedekt met moderne hardgebakken tegels (30 x 30 cm.). De binnenmuren hebben houten plinten en zijn met sierpleister gestuct. De plafonds in alle ruimtes zijn glad gestuct. Alle binnendeuren zijn als stompe paneeldeuren uitgevoerd. Onder die deuren liggen hardstenen plinten. De architraven of deurlijsten boven deuren steken ver uit de muur. De deurstijlen bestaan uit een combinatie van deklatten waarvan de latten direct naast de deuropening voorzien zijn van een kwarthol profiel.

Entree

De voordeur van het woonhuis is aan de straat gesitueerd. Deze wordt nooit gebruikt, omdat de familie en het bezoek altijd achterom gaan. De uitvoering van de moderne glas-houtdeur past in het beeld van een semi-moderne boerderij, het uit één geheel bestaande deurkozijn heeft een lichte profilering. In het kozijn zijn naast de voordeur twee verticale ruiten geplaatst. Boven de deur is een bovenlicht aanwezig, rechts daarvan is nog een extra ruit geplaatst. Alle ruiten bestaan uit kathedraalglas.

Via deze voordeur bereikt men het halletje, waaraan de trap naar de zolder ligt. Ook zijn in dit halletje de toegangen naar een kleine verblijfsruimte en naar de woonkamer aanwezig. De kozijnstijlen en de paneeldeuren zijn origineel en dateren uit 1950.

Het halletje is bedekt met moderne hardgebakken vloertegels, de muren zijn voorzien van sierpleisterwerk.

De rechte gesloten houten trap naar de zolder is aan de zijde van de muur bekleed met geprofileerd houten plaatwerk en is van een eenvoudige ronde trapleuning voorzien. De andere zijde van de trap bestaat uit gesloten maar geprofileerd houten plaatwerk. Onder aan de trap is een vierkante trappaal geplaatst waar aan de bovenzijde enkele terugliggende delen in zijn verwerkt. Boven aan de trap is aan diezelfde zijde een trappaal geplaatst met dezelfde eenvoudige versiering.

Naast de trap is een binnendeur geplaatst, waarachter de gas-, water- en elektriciteitsmeters aanwezig zijn. Onder de deur ligt een hardstenen drempel.

Kleine kamer

De paneeldeur van deze kleine verblijfsruimte bestaat uit een klein bovenpaneel en een groot paneel daaronder. De kamer is achter de voorgevel gelegen en heeft een venster dat uitzielt op de straat. Dit schuifvenster is voorzien van een bovenlicht, dat met een fijn raster aan de buitenzijde is beveiligd.

In de zijgevel is een venster aanwezig, dat buiten opvalt door het hoge boogveld dat is opgevuld met een siermetselwerk in een verticaal wijzend keperverband van baksteenkoppen en klezoren. De omlijsting en de architraaf aan de bovenzijde bevestigen hier weer de authenticiteit van het binnenste deel van het venster. Aan de onderzijde van het venster is een moderne houten vensterbank met oren geplaatst.

De keuken

Circa 1980 is tegen de achtergevel van de woning een klein rechthoekig volume gebouwd. Daarmee is de kamer vergroot tot een ruime huiskamer en werd de oorspronkelijke huiskamer gewijzigd in een keuken. De keuken is belegd met de standaard moderne tegels. Tot halverwege de hoogte van de wanden zijn witte wandtegels bevestigd. De bovenzijde van de wanden en het plafond zijn met sierpleister gestuct. Tussen de binnenmuren en het plafond zijn brede plafondlatten als kooflijsten bevestigd.

Vanuit de keuken heeft men uitzicht op de straat via een houten kruisvenster van 2009 of later met twee vierruits onderramen en twee tweeruits bovenramen. Het hang- en sluitwerk is modern. Onder het venster een vensterbank die is samengesteld uit hardgebakken tegeltjes. De lange wand van de keuken is voorzien van een modern keukenblok met een modern aanrecht.

De keuken is door middel van een paneeldeur met aan de bovenzijde een ruit met kathedraalglas verbonden met de huiskamer. Door middel van een tweede binnendeur met identieke vormgeving is de keuken verbonden met een gang naar de achterkant van de boerderij. Dat deel behoort niet tot de originele opzet van de woning, maar is circa 1980 als volume C aangebouwd.

Onder beide deuren liggen hardstenen drempels. Naast de deur naar de gang is een glashoutdeur geplaatst. Deze heeft aan de onderzijde een paneel en de ruimte van de twee bovenste panelen wordt in beslag genomen door een geheel van acht ruiten. Ook deze ruiten zijn van kathedraalglas.

De huiskamer

Door tegen de achterzijde van de boerderij een klein volume aan te bouwen, ontstond circa 1980 een vergrote en moderne huiskamer. De toegangsdeur naar de hal aan de straatzijde is naast de binnendeur naar de kelder geplaatst. Beide paneeldeuren hebben een identieke vormgeving zonder glaspaneel, maar zijn verder gelijk aan de overige binnendeuren in dit woonhuis. Ook is een binnendeur gezet tussen deze woonkamer en de keuken. Het lijstwerk om deze deur is vernieuwd en is op bijna dezelfde wijze vormgegeven als de overige binnendeuren. De deklatten zijn hoekiger en de architraaf die de bovenste lijst vormt, is strakker van vorm.

De kamervloer is standaard belegd met plavuizen, de muren zijn met sierpleister gestuct en het plafond heeft een strakke stucplaat. Tegen het plafond is rondom een geprofileerde kooflijst van gipswerk aangebracht.

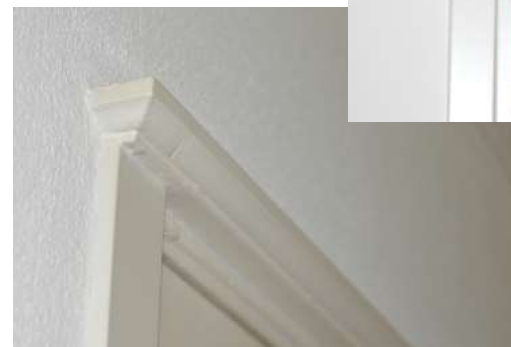
De kamer heeft een breed houten kruisvenster dat van 2009 of later dateert. Het heeft twee vierruits onderramen en twee tweeruits bovenramen. De vensterbank is samengesteld uit hardgebakken tegels. Het hang- en sluitwerk is nieuw. Tegen het

plafond loopt de kooflijst van stucwerk met een koof om het venster heen.

Verderop in de kamer is een moderne dubbele tuindeur in de gevel geplaatst. Deze deur is in een houten kozijn gevat. De onderzijde bestaat uit houten delen en vanaf kniehoogte zijn beide deuren met zesledige ramen gevuld. Ook hier is modern hang- en sluitwerk aanwezig.

In de achtergevel is, tenslotte, een derde houten venster geplaatst met twee vierruits stolpramen. De afwerking van de vensterbank en de koof met stuclijst is weer gelijk aan de details van de overige vensters.

De vormgeving van de architraaf was in 1950 nog sierlijker dan circa 1980.

De gang bij de achtergevel van de woning

Circa 1980 is tegen de achtergevel van de woning een klein rechthoekig volume gebouwd. Daarmee is de kamer vergroot tot een ruime huiskamer en werd de oorspronkelijke huiskamer gewijzigd in een keuken. De plaats waar de kachel stond met het rookkanaal dat in de schoorsteen op het dak uitkomt, is toen verwijderd. De schoorsteen op het dak bleef gehandhaafd.

Door de aanbouw aan de achterzijde is een oorspronkelijke vierkante berging verbouwd tot een langwerpige gang waaraan tevens was- en toiletgelegenheden kwamen te liggen.

Op de vloer van deze ruimte liggen hardgebakken plavuizen, zoals ook elders het geval is. Tot circa een meter hoogte zijn de wanden voorzien van geglazuurde tegeltjes. Daarboven is een stuc laag aangebracht en het plafond is eveneens gestuct.

Als buitendeur naar het erf is een moderne glas-houtdeur met een vierruits bovendeel geplaatst. Het hang- en sluitwerk is uiteraard ook nieuw. Direct bij binnenkomst is een eenvoudige wasbak aanwezig, verderop is een verhoging gebouwd, waarop een was- en droogmachine staan. Door de knik in de muur

is nog zichtbaar dat hier voorheen de achtergevel van de berging heeft gestaan.

De overzijde van deze ruimte is opgevuld met een bergruimte, afgesloten met een stompe deur, waaromheen eenvoudige deklatten als deurstijlen zijn opgenomen. Daarnaast op enige afstand twee binnendeuren, waarachter een toilet- en een doucheruimte. De paneeldeuren met in het bovenste paneel een venster met

kathedraalglas zijn nog afkomstig uit de bouw van 1950, maar de deurstijlen zijn niet geprofileerd en stammen uit circa 1980. De muren van die twee ruimtes zijn volledig bezet met geglazuurde tegeltjes.

In deze ruimte is tussen de keukenmuur en de muur van de toiletruimte een open doorgang gemaakt naar een grote kamer in de oorspronkelijke stal. Die grote kamer wordt afgesloten met een moderne stompe deur. Onder de deur ligt een hardstenen drempel.

De voormalige stal, nu een verblijfsruimte

Via de gang die naar het erf leidt, is een met een moderne deur afgesloten doorgang gemaakt, die naar de voormalige stal van de boerderij leidt. Onder de deur ligt een hardstenen drempel.

De vloer van deze kamer is met hardstenen tegels bedekt. De buitenste randen van de vloer zijn van een lichtere kleur tegel.

worden afgesloten. Tot halverwege zijn geglazuurde tegels tegen de wanden gezet, daarboven zijn de wanden gestuct. In deze ruimte is nog een stalraam aanwezig, dat dus vanuit de kamer niet zichtbaar

is. Ook is daarnaast een buitendeur geplaatst die identiek is aan de al genoemde moderne deur in de kamer. De betonnen lateien die boven de deuren in de buitengevel zichtbaar zijn, worden door de nieuwe binnenmuur bedekt.

De zolder van het woonhuis

Algemeen

Volgens de heer Van den Broek is de zolder boven het woonhuis in 1997 verbouwd en uitgebreid.

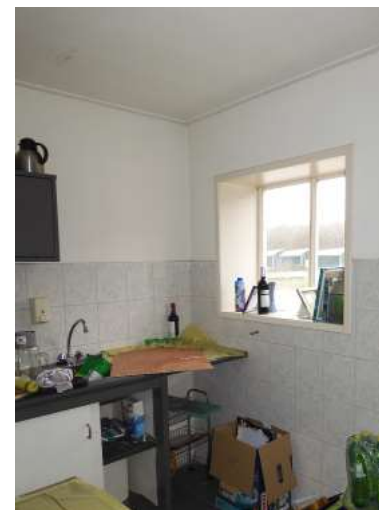
Vanuit het halletje achter de voordeur kan met de trap de zolder worden bereikt. Hier ligt centraal een lange gang, bedekt met laminaatstroken, waaraan diverse kamers zijn gebouwd. De vloeren van alle kamers zijn eveneens met laminaatstroken bedekt. De kamers worden afgesloten met paneeldeuren, sommige met een bovenpaneel van kathedraalglas. De deurstijlen en architraven van sommige kamers hebben de vorm die ze op de begane grond ook hebben. Een aantal kamers heeft echter nieuwe, profielloze deurstijlen. Onder de deuren liggen houten drempels. Het opgaande dak van de boerderij is op deze zolder in sommige kamers goed te zien. Ook de gordingen zijn af en toe zichtbaar.

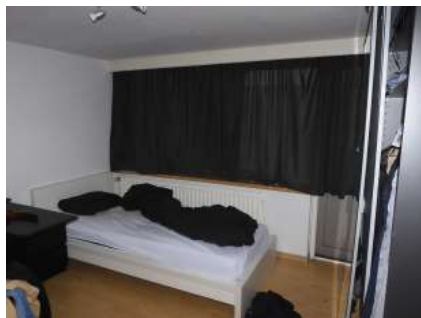
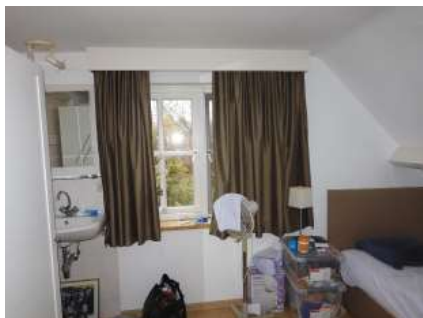
De kamermuren zijn overal met sierstucwerk bedekt en de plafonds zijn overal gepleisterd.

De nieuw opgemetselde binnenmuren van deze kamer zijn in verband met isolatiedoeleinden tegen het bestaande buitenblad van de boerderij gemetseld. Deze binnenmuren zijn verder niet met verf of stuclagen behandeld. Het plafond in de ruimte is verlaagd. Tussen de voormalige stal en de schuur is nu dus ook een nieuwe muur geplaatst. Daarin is een moderne binnendeur gezet als directe verbinding met de schuur. In de voorgevel zijn drie stalvensters geplaatst en in de achtergevel is naast een moderne buitendeur één venster met ventilatiegleuven zichtbaar.

Tegen de nieuwgebouwde muur tussen deze kamer en de schuur en ook tussen deze kamer en de keuken zijn ruime kastenwanden geplaatst.

Binnen zijn twee muren tegen de achtergevel en tegen de nieuwe muur gemetseld, die het stalgedeelte scheiden van het schuurdeel. Zo is een keukentje gebouwd, dat met een moderne stompe deur kan

In de slaapkamers die onder het wolfeind aan de rechterzijde liggen, zijn zowel de schuine dakvlakken als de onderste gordingen van de kap zichtbaar.

Een volgende slaapkamer die in de achtergevel ligt, bevat een buitendeur en daarnaast drie vensters, die de voorzijde van het forse dakvenster vormen. De deur komt uit op het platdak van volume C, de aanbouw uit circa 1980. Het plafond in deze kamer is gestuct en heeft (uiteraard) geen schuin dakvlak.

De kamer aan de straatzijde heeft ook drie vensters, die onderdeel zijn van de dakkapel in het dakvlak aan de voorzijde. Het plafond loopt hier horizontaal. De aftekening van die dakkapel is ook zichtbaar. Deze kamer heeft een inbouwkast, die met een paneeldeur kan worden afgesloten.

Via een kleine niveauverhoging is merkbaar, dat hier het oorspronkelijke woonhuis eindigt en het deel van de zolder boven de voormalige stal begint. In dit deel van de zolder zijn een toiletruimte, een badkamer en

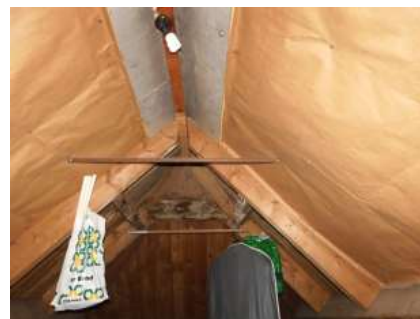
een bergruimte ingericht. Iets verderop, aan het eind van de lange gang, ligt de laatste slaapkamer. Het schuine dakschild aan de achterzijde van de boerderij is hier zichtbaar. In deze kamer bevindt zich ook het meest rechtse dakraam aan de achterzijde (zie afbeelding). Een binnendeur in deze ruimte verschaft toegang tot enkele berg-ruimtes.

De vliering van het woonhuis

Via een verplaatsbare trap op de lange gang is het mogelijk om op de vliering te komen. Daar zien we dat de dakschilden gestuct zijn en de bovenste gordingen tegen het dak liggen.

Via een kruipluik kan ook het andere deel van de vliering worden betreden. Dit deel van het dak is beschoten met houten delen. De gordingen die in het eerste deel zichtbaar zijn, gaan hier via de tussenmuur op dezelfde hoogte door en zijn in de binnenkant van het wolfdak vastgezet. Net onder de nok, vlakbij het wolfeind lopen extra gordingen. De kap is samengesteld als een eenvoudig A-spant. Ook zijn enkele hulpbalken in verband met de stabiliteit van de kap tussen de gordingen en de nokbalk geplaatst. Om dezelfde reden is boven in de nok een spijkerplaat bevestigd.

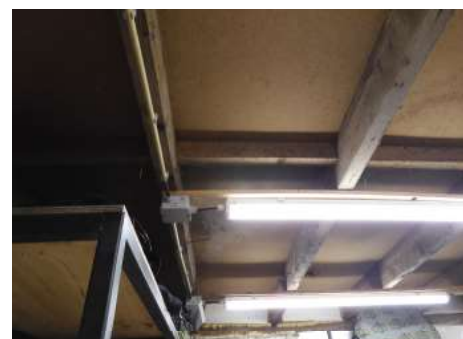
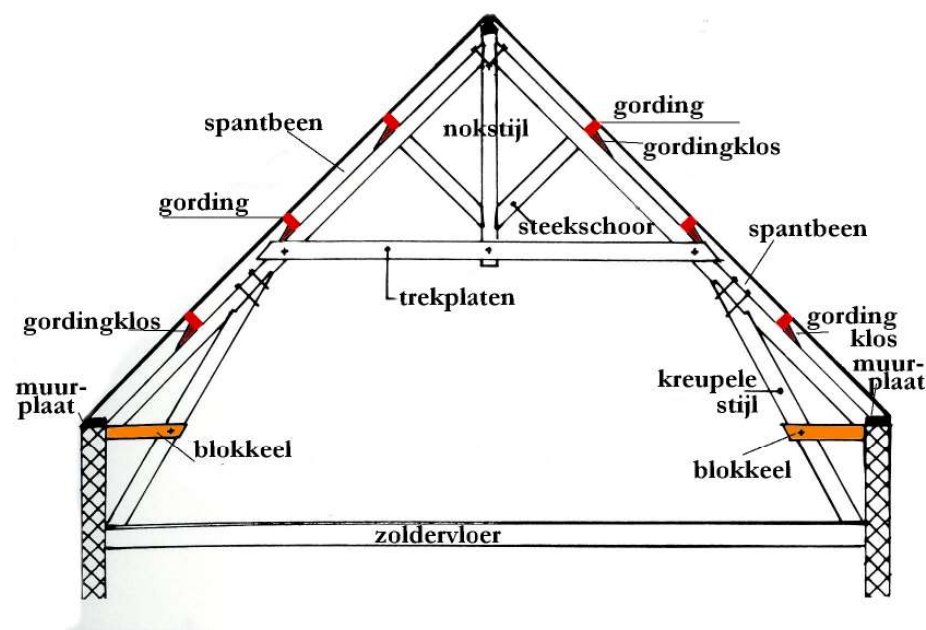

Volume A, de schuur

Volume A betreft de stal en de schuur van de boerderij. We hebben dit volume de letter A gegeven, omdat het oudste bouwdeel van het complex is. De stal op de begane grond en de zolder die daarboven ligt, zijn na een verbouwing in de negentiger jaren feitelijk onderdeel van de woning van de boerderij geworden. Die ruimtes zijn daar al beschreven. De schuur betreft dus de ruimtes in het bedrijfsdeel, gezien vanaf de straat, die hoofdzakelijk aan de linkerzijde van de boerderij liggen.

De schuur was tot in de jaren tachtig nog een ongedeeld geheel. Tegenwoordig is de schuur in segmenten verdeeld door gemetselde muurtjes, die op de plaats van stijlen en spantbenen staan.

In de rechtersegmenten (gezien vanaf de straat) zijn de zware eikenhouten stijlen die de horizontale eiken dekbalk dragen, nog duidelijk zichtbaar. Op deze dekbalk, en even verderop op een balk die op een muur is gelegd, zijn staande naalddhouten balken gelegd. Die dragen de delen van de zoldervloer. In de eiken stijlen en dekbalken zijn kapsporen aange troffen, die duiden op hergebruik. Het is echter niet duidelijk of deze stijlen en dekbalken afkomstig zijn uit de boerderij die hier vóór 1948 heeft gestaan.

De vloer in dit deel van de schuur bestaat uit vierkante tegels. De tussenmuur in de schuur is met grote blokken kalkzandsteen gemetseld, het binnenblad van de buitenmuur in de korte gevel is met kalkzandstenen baksteen gemetseld. Het tweede segment van links (gezien vanaf de straat) heeft een gelijke constructie als het eerste. Ook hier weer zware eiken stijlen en dekbalken. In de nieuwgebouwde tussenmuur is nog een paneeldeur met in het bovenste paneel een ruit met kathedraalglass opgenomen, die zonder twijfel afkomstig is uit het woonhuis uit 1950. Niet alle dekbalken liggen op oude houten stijlen. Sommige liggen op een nieuwgemetseld pijlertje, een andere is in de zijmuur gelegd. In het segment dat naast de verbouwde stal uit de jaren tachtig is gebouwd, zijn de bakstenen zichtbaar, die ook in die voormalige stal zijn gebruikt.

Uit de zichtbare spantdelen van deze schuur wordt duidelijk, dat deze kap is gebouwd als “verbeterd Hollands spant” met een gordingenkap. Dit soort kappen komt al in het midden van de negentiende eeuw voor. We zien hier ook dat de grenenhouten onderdelen met bouten en moeren zijn vastgezet. Waar de kreupele stijlen met de spantbenen samenkomen, wordt een verbinding gemaakt met ijzeren strips. Al deze delen duiden op de bouw van deze kap in 1948.

Het is mogelijk dat deze schuur in 1948 niet volledig is afgebroken. Mogelijk zijn de stijlen en dekbalken blijven staan en konden deze als basis voor de nieuwe schuur worden gebruikt.

Let op de ijzeren moeren die de blokkeel verbinden met het spantbeen en de kreupele stijl.

De trekbalke van een verbeterd Hollands spant wordt standaard met twee dunnere balken uitgevoerd.

Ruwe naalddhouten sporen werden ook nog in 1948 gebruikt.

Let op de metalen strip die een verbinding maakt met de gording en de samenkomst van spantbeen en kreupele stijl.

III Samenvatting, conclusies en adviezen

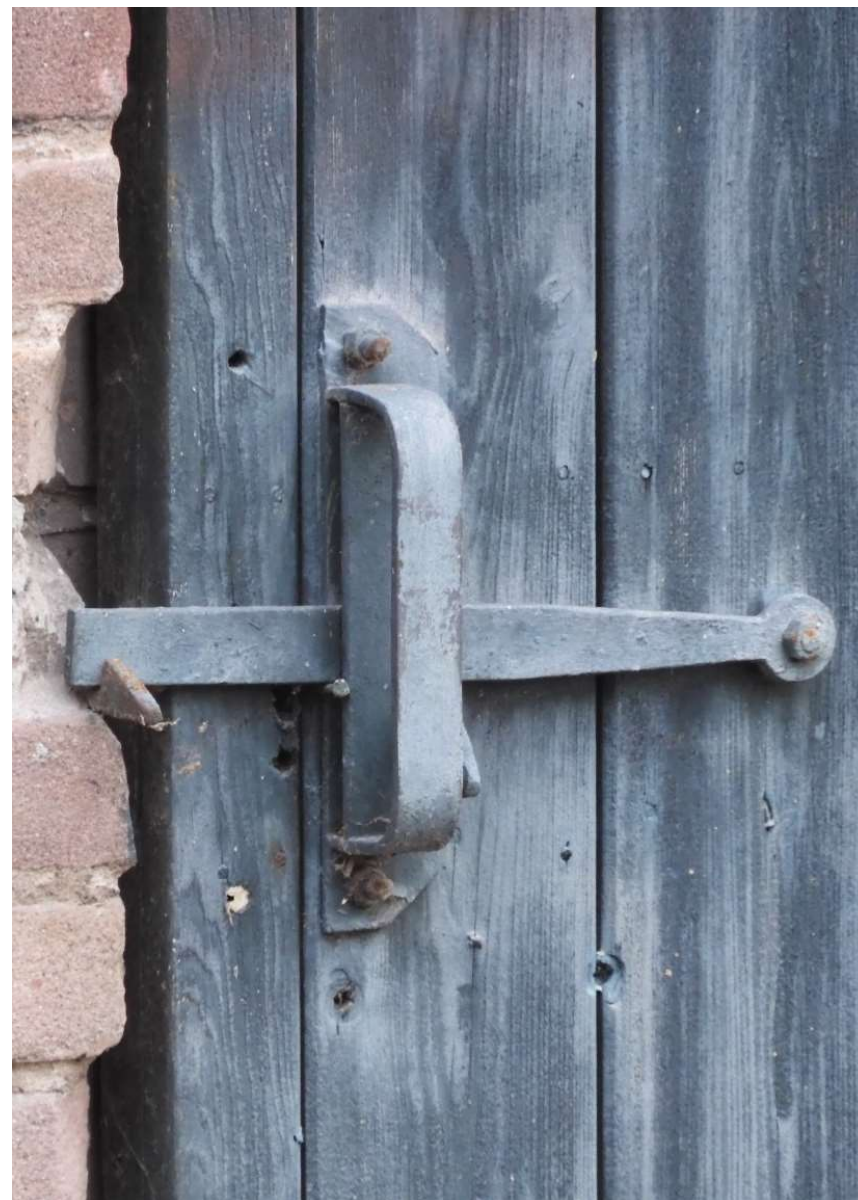
Samenvatting

De voorganger van deze boerderij, een langgevelboerderij, werd in 1879 herbouwd. De familie Van den Broek werd in 1934 eigenaar van deze boerderij die toen circa 55 jaar oud was.¹ Na de oorlogsjaren liet Van den Broek de stal en schuur van de boerderij vernieuwen. In het kadaster wordt nergens melding gemaakt van oorlogsschade, zodat we niet vermoeden dat hier herstel van schade aan de orde was. Wellicht is het oude houten frame blijven staan, maar deze bedrijfsdelen kregen in elk geval nieuwe gevels en een nieuwe kapconstructie inclusief het dak. Toen de rust enigszins was teruggekeerd, liet Van den Broek vervolgens in 1950 het woonhuis afbreken en vernieuwen. In de jaren daarna heeft Van den Broek zwaar uitgebreid. Op een bouwtekening uit 1984 zijn er op het terrein achter en naast de boerderij zes bijgebouwen ingetekend.

De stal/schuur is na 1948 voor wat betreft het uiterlijk nauwelijks veranderd. Binnen zijn echter muurtjes bijgebouwd om het gebouw verder in te delen. De stal op de begane grond is verdwenen en veranderd in een ruime kamer. De zolder van de stal is bij het woonhuis getrokken.

Het woonhuis is na 1950 ten dele veranderd. De kelder is nooit verbouwd of vernieuwd. Aan de achterzijde is een blokvormige uitbouw toegevoegd, waardoor keuken en woonkamer een andere functie kregen. Aan de achterzijde is een fors dakvenster toegevoegd. De dakkapel aan de voorzijde is iets verbreed, maar passend vernieuwd. De voordeur en de vensters in de voorgevel zijn in 1997 geheel vernieuwd. De houten deurstijlen, de paneeldeuren en de trap naar de zolder zijn nog dezelfde. De modernisering heeft hier ook toegeslagen, maar dan vooral binnen. Op de begane grond liggen overal gelijkvormige plavuizen en alle vensters zijn nu voorzien van geïsoleerd glas. De bedrijfsgebouwen achter en naast de boerderij zijn inmiddels op twee na verdwenen, zodat de boerderij vrijer in het landschap is komen te staan.

Helaas zijn er nog geen recente bouwtekeningen van de boerderij beschikbaar. Om die reden kunnen wij dan ook geen omlijnningen van plattegronden inkleuren, zoals de RCE adviseert in hun richtlijnen. Daarom hebben wij ook uitgebreid in tekst opgesomd, welke elementen van welk deel van de boerderij hoog of positief monumentaal worden gewaardeerd en welke elementen een indifferente waarde hebben.

1) Mogelijk zijn de eikenhouten stijlen en moerbalken in de stal en de schuur van nog oudere datum.

Conclusies

Door de verbouwingen en vernieuwingen met name binnen in deze boerderij kunnen we naar onze mening niet spreken van een hoog monumentaal gebouw. Maar naar onze mening past de huidige boerderij met zijn bijgebouwen volledig in het bestaande landschap. Dat is dan ook de overwegende reden om Kleine Voort 7 als een karakteristiek gebouw, in termen van de rijksdienst “positief monumentaal” te bestempelen. Nieuwbouw met moderne vormen en materialen en een forse garagedeur aan deze weg, zoals bijvoorbeeld in het pand tegenover deze boerderij is toegepast, past niet goed in dit historische stukje Hilvarenbeek.

Om genoemde redenen zijn wij van oordeel dat deze boerderij een positief monumentale waarde heeft. Een kelder en een opkamer vormden een essentieel onderdeel van de oude langgevelboerderijen, maar hier is alleen de kelder aanwezig. Na 1945 was het bouwen van een opkamer geen gewoonte meer.

De vrijstaande bijgebouwen naast de boerderij waarderen wij hier indifferent, vanwege hun jonge leeftijd, hoewel ze het agrarische beeld wel versterken en een vast onderdeel van een boerderij vormen.

Deze conclusie uit dit bouw- en cultuurhistorisch onderzoek is uiteindelijk het gevolg van de waardering die de antwoorden op vragen naar de cultuurhistorische en architectonische waarde van een object geven. De belangrijkste vragen, die gesteld kunnen worden om de monumentaliteit vast te kunnen stellen, luiden:

- hoe wordt het uiterlijk van het pand beleefd?
- is het pand onderdeel van het collectieve geheugen van de gemeente?
- is het pand nog authentiek en gaaf?
- is de architect landelijk bekend en/of de architectuurstijl bijzonder?
- is de combinatie van panden aan deze straat samenhangend?
- is dit soort panden kenmerkend voor deze streek?

De hiervoor gestelde vragen hebben wij hierna kort beantwoord, zodat onze bouw- en cultuurhistorische waardering duidelijk wordt.

-De boerderij en de vrijstaande bijgebouwen zijn relatief gezien niet oud. Maar het beeld dat hier bestaat, geeft duidelijk weer dat veel boerderijen er in het verleden op het Brabantse platteland uitzagen zoals dit voorbeeld. De boerderij staat aan een oude straat in een landelijke omgeving. Om de boerderij heen lag veel ruimte met veel bomen en veel groen.

-De Kleine Voort wordt al lange tijd in de diverse archieven genoemd als behorend bij Hilvarenbeek. Het blijft daarom een agrarisch gebied dat dient te worden beschermd. Het buitengebied van Hilvarenbeek bezit nog veel van dit soort boerderijen. Maar de woningbouw (en woningnood) vormen een grote bedreiging voor de bestaande boerderijen. Juist dit deeltje van de gemeente verdient het om bewaard te blijven en herkenbaar te blijven als agrarisch gebied.

-Positief: de huidige boerderij mag wat betreft het exterieur nog als redelijk authentiek worden aangemerkt. De schuurdeur, de stalramen en de loopdeur zijn aanwezig op de plaats die voor een agrarisch bedrijf uit het midden van de twintigste eeuw normaal waren. Ook het uiterlijk van het woonhuisdeel oogt authentiek. Alleen de vensters en voordeur zijn vernieuwd en voorzien van isolatieglas. Het bedrijfsdeel van deze boerderij is in principe nog origineel, maar is door de bouw van tussenmuren niet meer als een oude boerenschuur herkenbaar.

-Negatief: Het interieur is met uitzondering van bijvoorbeeld de deurstijlen en paneeldeuren, aangepast aan de moderne wooneisen. De voormalige stal is ook verdwenen.

-Heerkens Bouwkundig Bureau uit Tilburg is verantwoordelijk voor het ontwerp van het woonhuis, vermoedelijk ook van de schuur en stal. Het oorspronkelijke ontwerp is nog vrij traditioneel. Gedurende de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog was bouw materiaal nog schaars. Er werd nog op een traditionele manier gewerkt, luxe in de bouw bestond toen niet. Dit type boerderij werd gebouwd in een tijd, dat de bedrijfsvoering werd veranderd. De langgevelboerderij van vóór 1940, waar de woning nog onderdeel van het bedrijf uitmaakte, werd een boerderij met een vrijstaande woning voor het boerengezin. Stallen en schuren werden op enige afstand van de woning gebouwd.

-Het deel van Hilvarenbeek waarin deze boerderij staat, ligt tussen in het buitengebied van de gemeente en heet De Kleine Voort. Dit was een van de oude kernen van de gemeente. Het gebied werd uitsluitend door landbouwers bewoond, die omringd waren door akkers en weilanden. Toch vormt de huidige tijd een bedreiging voor de typische agrarische bebouwing. Nieuwbouwboerderijen ogen tegenwoordig immers ook vaak als villa's.

-Het gebiedje ligt tussen de Tilburgseweg en de Provincialeweg. De dorpsbebouwing van Hilvarenbeek staat nu nog op een "veilige" afstand, maar door de grote vraag naar nieuwbouwwoningen wordt dit gebied toch in zekere zin bedreigd. In het buitengebied waan je je nu nog in een andere wereld.

Adviezen

De als positief monumentaal genoemde elementen, zowel intern als extern, zouden gehandhaafd moeten blijven. De grote schuurdeur, de houten loopdeur, de stalramen en het brede dak bepalen voor een groot deel het beeld van deze langgevelboerderij. Ook de bomen voor de boerderij zijn kenmerkend voor de Brabantse boerderij.

Indien de boerderij geschikt gemaakt mag worden voor bewoning door twee families zal vermoedelijk de grote schuurdeur niet meer passen. Er is dan verstandig beleid nodig om deze deuren toch in het zicht te houden. Een dakkapel op de schuur aan de linkervoorzijde is ook niet gewenst. De achterzijde van de boerderij ligt niet in het zicht, wellicht kan daar een oplossing gevonden worden.

IV Interne en externe waardestelling

In het kader van eventuele toekomstige ontwikkelingen dient te worden bepaald, welke waarde aan dit gebouw en zijn omgeving dient te worden toegekend.

De waarde wordt vastgesteld aan de hand van de architectuurbeschrijvingen van het in- en exterieur van het pand. Maar ook de positie van het complex in de gemeente Hilvarenbeek en de (ontstaans)geschiedenis ervan zijn van belang.

Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek 2009

In de richtlijnen voor bouwhistorisch onderzoek uit 2009, die in een brochure van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zijn opgesteld, wordt een indeling in drie categorieën geadviseerd. Dat zijn:

- **hoge monumentwaarden** (van groot belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied); elementen die tot het authentieke gebouw behoren of onderdelen die later zijn toegevoegd of hersteld omdat ze essentieel zijn voor het gebouw.
- **positieve monumentwaarden** (van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied), elementen die in latere bouwperiodes zijn toegevoegd en waarmee de monumentaliteit van het bouwwerk wordt gehandhaafd of zelfs verhoogd.
- **indifferente waarde** (van geen of relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied). Deze waardering zal worden gegeven aan elementen die niet origineel tot het bouwwerk horen en eventueel originele onderdelen vervangen. Zij dragen niet bij aan een hogere monumentwaarde.

Ook wordt in deze brochure geadviseerd om de monumentwaarden in kleuren op een bouwtekening of plattegrond te verbeelden: blauw voor hoge monumentwaarden, groen voor positieve monumentwaarden en geel voor indifferente waarden.

Wij hebben de afzonderlijke onderdelen en elementen van het pand reeds beschreven. Hierna geven we weer, hoe zwaar wij deze wegen op basis van de door de Rijksdienst geformuleerde indeling in de drie genoemde categorieën. Wegens het ontbreken van recente plattegronden kunnen wij de monumentwaarden niet op de tekeningen weergeven.

De categorieën die worden aangeduid, zijn:

- hoge monumentwaarde (van groot belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied);
- positieve monumentwaarde (van belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied), en
- indifferente waarde (van geen of relatief weinig belang voor de structuur en/of de betekenis van het object of gebied). Verbouwingen of (gedeeltelijke) sloop zullen op geen of weinig bezwaren stuiten.

Hoog monumentaal exterieur

- de keramische brievenleuf
- de beschermtegels met Maria door Charles Grips

Positief monumentaal exterieur

- alle bakstenen geveldelen van de volumes A en B
- alle muurankers van volume A, aanbevolen wordt om de verwijderde ankers te reconstrueren
- de houten loopdeur in de voorgevel van volume A
- alle betonnen stalramen in de gevels van volume A
- de grote dubbele deeldeuren in voor- en achtergevel van volume A, inclusief de betonnen lateien
- de dakvorm en de dakpannen van de volumes A en B
- de schoorsteen op het dak van volume A/B
- de metalen piron op het dak van volume A
- de klimmende dakkapel op het voorste dakschild van volume B
- de derde loopdeur van links in de achtergevel van volume A
- de leilinden voor de boerderij
- poortdelen met hekwerk naar de tuin, rechts van de boerderij

Indifferent exterieur

- alle regenpijpen in het complex
- alle mast- en bakgoten in het complex
- de voordeur en de twee vensters in de voorgevel van volume B
- de vensters in de rechterzijgevel van volume B
- het klimmende dakvenster op het achterste dakschild van volume B
- de dakramen in de achterste dakschilden van de volumes A en B
- de eerste en tweede loopdeur van links in de achtergevel van volume A
- het toiletraam in de achtergevel van volume B
- het houten beschot naast de loopdeur in de achtergevel van volume A
- de betonnen lateien boven de twee loopdeuren in de achtergevel van volume A
- de gehele volumes C, D en E

Hoog monumentaal interieur

- de siertegels in de kelder

Positief monumentaal interieur

- dragende houten deurstijlen op de begane grond van volume A
- de gesloten trap en de trappalen naar en op de zolder
- de balklaag en gehele kapconstructie boven het schuurgedeelte van volume A

Indifferent interieur

- het gehele interieur op de begane grond van volume A
- het gehele interieur van de volumes B, C, D en E

V Bronnen en literatuur

- Berkel, Gerard van en Kees Samplonius, Het plaatsnamenboek, de herkomst en betekenis van Nederlandse plaatsnamen, Houten, 1989
- Bosma K. e.a., Bouwen in Nederland 600-2000, Zwolle, 2007
- Bot P., Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur, Alphen aan de Maas, 2009
- Brock, A.C., De stad en Meyerij van 's-Hertogenbosch of derzelver beschrijving, Liempde, 1978
- Camps, H.P.H., Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312 deel I De meierij van 's-Hertogenbosch, 's-Gravenhage, 1979
- Haslinghuis E.J. en H. Janse, Bouwkundige termen: verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie, 2005, Nijmegen
- Hendriks, J.A., Traditionele boerderijen in Noord-Brabant, Eindhoven, 2003
- Hendriks, Sjef, Brabantse boerderijen beleven, bewonen en bewaren, Eindhoven, 1994
- Hoek, Sietse van der, Boerenbouw, Amsterdam, 2003
- Kooij, Ben, Judith Toebast, Het grote boerderijenboek, Zwolle, 2013
- Kortlang R. en H. Verwiël, Boerderijen in Noord-Brabant, (Den Bosch), 1989
- Mommers H., Dakpanengids, z.p., 2000
- Pijnenburg, W.J.J. en J.J. van der Voort van der Kleij, Woordenboek Middelnederlands, Utrecht/Antwerpen, 1984
- Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed, Een toekomst voor boerderijen, handreiking voor de herbestemming en verbouwing van monumentale boerderijen, Amersfoort, 2014
- Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed, Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek, lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed, Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst, Den Haag 2009
- Stenvert Ronald en Gabri van Tussenbroek e.a., Inleiding in de bouwhistorie : opmeten en onderzoeken van oude gebouwen, Utrecht, 2020
- Vries, J. de, Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen, Utrecht-Antwerpen, 1962

Archieven:

- Regionaal Archief Tilburg (bouwtekeningen)
- Fotoarchief familie Van den Broek (familiefoto's)

Websites:

-<https://www.ambulare.nl/het-erpse-pad>
-mijn.kadaster.nl
-www.delpher.nl
-www.kadadstralekaart.com
-www.google.nl/maps
-www.documentatie.org
-www.joostdevree.nl

Colofon

Gemeente: Hilvarenbeek / Kern: Grote Voort / Adres: Kleine Voort 7

Kadaster: Hilvarenbeek - sectie P - nr. 2956

Oorspronkelijke typering: langgevelboerderij met stal en schuur

Oorspronkelijke bouwjaren: 1879 of ouder (kern van de stal/schuur), 1948 (verbouwde stal/schuur), 1950 (woonhuis), ca. 1980 (uitbreiding van de woonkamer met een enkellaags bouwdeel)

Huidig gebruik: woonhuis met schuur 'De Voortse Hoeve'

Rapport opgemaakt door

Cultuurhistorisch Bureau Hüsken en Zoon

Hulstbosakker 7

5625 VR Eindhoven

Opdrachtgever: de heer Nico van den Broek

Publicatie van dit rapport of delen ervan is uitsluitend mogelijk na akkoord van ons bureau en de opdrachtgever, de heer Van den Broek.

Eindhoven, 29 december 2021

